

Kilpailulla ja tuottavuudella kasvua ja työpaikkoja

– Suomen Pankin pääjohtaja Erkki Liikasen haastattelu

Euroopan tuottavuus- ja työllisyyskehityksen vauhdittaminen ei ole kiinni rahapolitiikasta. Nyt tarvitaan lisää kilpailua, panostuksia tutkimukseen, tuotekehittelyyn ja innovaatioihin sekä joustoa työmarkkinoille.

Heikki Taimio
Vanhempi tutkija
Palkansaajien tutkimuslaitos

Haastattelu on tehty 14.1.2005.

Komissiossa vietetyn pitkän ajan jälkeen nyt puoli vuotta Suomen Pankissa ja Euroopan keskuspankkijärjestelmässä (EKPJ) – miten näkökulma on muuttunut?

“Tietysti arki on muuttunut paljon, kun olen siirtynyt Brysselistä Suomeen. Jos mietin työtäni komission jäsenenä ja EKP:n neuvoston jäsenenä, niin ne eivät ole hirveän kaukana toisistaan, koska molemmissa olen riippumaton. Molemmissa kielletään ottamasta vastaan ohjeita muilta, ja molemmissa pitää pyrkiä edustamaan yhteistä eurooppalaista etua. Siinä ovat yhtymäkoh-

dat varsinaisessa kokoustyöskentelyssä, vaikka muualla erot ovatkin suuria.”

Entä siirtyminen komission työskentelystä, jossa rahapolitiikka ei ole juurikaan mukana...

“Komissiokaan ei voi antaa ohjeita EKP:lle, vaikka sen mieli varmaan joskus tekisikin. Arjessa suurin ero on, että komission kenttä on hyvin laaja. Vaikka silläkään ei ole toimivaltaa kaikkialla, se käsittää kuitenkin monia politiikan sektoreita. EKP on taas erittäin keskittynyt. Sille kuuluu rahapolitiikka, ja voidaan mennä selvästi syvemmälle niissä asioissa. Jos miettii, mitä yhteistä on ollut aikaisemmillä ja nykyisillä kokemuksilla talouden puolella, niin kyllähän sellaiset kysymykset kuin Euroopan talouden kehitys, tuottavuuskehitys ja rakenneuudistukset ovat ihan samoja. Laajana listana Lissabonin strategian kysymykset pyörivät molemmilla. Toinen on tietysti vakaus- ja kasvusopimus. Siinähan komissio on keskeisessä asemassa, mutta myös keskuspankki seuraa sitä erittäin tarkkaan. Meillä EKP:n työssä kansainvälisen talouden ja eurotalouden seuranta on intensiivistä. Se hallitsee sitä työtä joka päivä ihan eri tavoin. Komissiossa on niin paljon muitakin asioita. Meidän työmme on kapeampaa mutta syvempää.”

Lissabonin strategia ei keskity oleelliseen

Maaliskuussa 2000 Eurooppa-neuvosto hyväksyi ns. Lissabonin strategian, jonka päätavoite on tehdä EU:sta maailman kilpailukykyisin ja dynaamisin tietopohjainen talous vuoteen 2010 mennessä. Nyt tämä strategia on tulossa puolivälin arviointiin, jota varten viime marraskuussa ilmestyi Hollannin entisen pääministerin Wim Kokin (2004) johtaman työryhmän väliraportti. Siinä ei annettu kovin hyvää arvosanaa jäsenmaiden tähänastisista toimista strategian toteuttamiseksi. Onko Lissa-

bonin strategian päätavoite yhä realistinen?

“Lissabonin päätöksessä vuonna 2000 oli kaksi virhettä. Ensimmäinen oli tällainen retorinen tavoite. Minusta siinä oli vähän liikaa löysää puhetta. En ole tässä jälkiviisas, koska olin silloinkin samaa mieltä. Suomessa muistettiin hyvin, kuinka NKP:ssä Hrustsev ilmoitti ohittavansa Yhdysvallat tiettyyn vuoteen mennessä. Se kuulosti liian samalta. Minusta se oli huono asia.

Toinen virhe oli se, että Lissabonin agendassa oli melkein kaikki mahdolliset asiat. Sillä oli monet kasvot, jolloin se ei ollut keskittynyt eikä foku-soitunut. Jos kysyn tänään ihmisiltä, mitä tiedätte Lissabonin agendasta, niin he muistavat tämän ensimmäisen asian, mutta kaikki muu on auki.

Oleellista siinä minusta oli se, että vuoden 1995 jälkeen Euroopan tuottavuuskehitys on jäänyt selvästi jälkeeseen Yhdysvalloista, kun sitä ennen me olimme selvästi edellä. Myös meidän työllisyysasteemme on jäänyt alemmaksi. Hyvinvointimme kasvun kannalta pitää saada molempia ylös.

Jos mietimme, onko sellaisia aloja, joilla olemme kuitenkin pärjänneet hyvin, niin sellainen on esimerkiksi telekommunikaatiopalvelut, joka on ollut suuri kasvutekijä Euroopan taloudessa ja jonka tuottavuus on kasvanut nopeammin kuin Yhdysvalloissa. Ja kun mietitään, mistä se johtuu, niin havaitaan, että sillä alalla on ollut yhtenäinen selkeä lainsäädäntö, se on avattu kilpailulle, ja on syntynyt innovaatioita ja työpaikkoja. Vaikka ensin näytti, että tuo ala supistuu, niin pitkällä aikavälillä työpaikat ovat lisääntyneet.

Olen vakuuttunut, että avainasia Euroopassa on tuotanto- ja kasvupotentiaalın saaminen ylöspäin, ja se edellyttää sisämarkkinoiden avaamista kilpailulle, varsinkin palvelusektorilla. Kun kilpailua siellä lisätään, niin mar-

ginaalit putoavat ja sitä kautta hinnat laskevat, yhä useammat kuluttajat voivat ostaa palveluja, kokonaiskysyntä ja kansantuote kasvavat ja työpaikat lisääntyvät. Olen vakuuttunut siitä, että meillä on suuri potentiaali varsinkin sektoreilla, joita ei ole vielä avattu kilpailulle. Se on mielestäni Lissabonin strategian kannalta erittäin tärkeä juttu, asia numero yksi, ja siinä työ on kesken.

Toinen puoli kokonaan on kysymys tutkimus-, tuotekehittely- ja innovaatiopolitiikasta. Sillä kentällä kaikki Lissabonin strategiassa on edelleen täysin ajankohtaista: pitää lisätä t&k-painostusta sekä julkisella että yksityisellä

puolella. Pitää myöskin edesauttaa innovaatioita, jotta ideat ja keksinnöt voisivat muuttua tuotteiksi markkinoilla. Sielläkin meillä on isoja haasteita ja tehtäviä.

Uskon myös olevan edelleen yhtä ajankohtaista, että meidän täytyy kyetä lisäämään tieto- ja viestintäteknikan panosta tuottavuuden kasvuun. Se merkitsee,

ettei vain investoida teknologiaan, vaan myös uudistetaan organisaatioita ja prosesseja sisäisesti ja ulkoisesti ja panostetaan koulutukseen. Kyllä nämä kolme kysymystä ovat yhä täysin ajankohtaisia, mutta pitäisi keskittyä oleelliseen eikä levittää strategiaa liian laajalle.”

Tuottavuuden kasvu tärkeintä pitkällä aikavälillä

Kun on tarkemmin tutkittu Yhdysvaltain irtiottoa tuottavuuskehityksessä 1990-luvun puolivälin jälkeen, niin on havaittu, että se tapahtui ennen kaikkea tukku- ja vähittäiskaupassa, rahoituslalla ja ICT-teollisuudessa. On viitattu siihen, ettei kyse ehkä ole niinkään tieto- ja viestintäteknologian hyödyntämisestä sinänsä, vaan siellä on esimerkiksi tukku- ja vähittäiskaupassa suuria yksiköitä, kun taas

Euroopan talouskasvun ja työllisyyden parantamiseksi tärkeintä on lisätä kilpailua sisämarkkinoilla ja varsinkin palvelusektorilla.

Erkki Liikanen on toiminut Suomen Pankin pääjohtajana 12.7.2004 lähtien, ja hän on myös Euroopan keskuspankin neuvoston jäsen.

Euroopassa ne ovat pienempiä ja markkinat ovat enemmän fragmen-toituneet. Sehän on tavallaan paradoksi, että olisi voinut kuvitella rahoitusmarkkinoilla olevan helpompaa toteuttaa täydellinen integraatio kuin monella muulla alalla, mutta se ei ole vielääkään täysin toteutunut. Niinpä kenties kulttuuri-, kieli- ja muut vastaavat erot sekä jakaantuminen moniin pieniin maihin on hidastanut tätä integraatiota, ja meillä on myös toisenlainen kaupankäyntikulttuuri kuin Yhdysvalloissa.

“On, on, mutta aina on eroja eikä koskaan voida kopioida toisten mallia. Kyllä minä uskon, että siitä huolimatta kilpailun lisääminen meidän tukku- ja vähittäiskaupassamme tulee merkittävästi vauhdittamaan myöskin tuottavuuskehitystä ja tukemaan talouden kasvua. Siitä on jopa evidenssiä. Mutta emme voi kopioida Yhdysvaltoja. On selvää, että monet meillä haluavat kävellä kauppaan ja ovat valmiita maksamaan siitä vähän enemmän. Eivät kaikki halua mennä viikonlopuksi ostoskeskukseen. Siitäkin on näyttöä, että tarjontaketjun verkottaminen nopeuttaa tavarantoimittajilta mark-

kinoille, ja tätä kautta tuottavuuden kasvumahdollisuudet ovat hyvin suuret. Uskon, että sielläkin on mahdollisuuksia.”

Pankkitoiminnassa on mielenkiintoista, että itse asiassa jos verrataan pohjoismaita ja Yhdysvaltoja, niin siellähän on tapahtunut voimakasta kehitystä arvopaperimarkkinoilla muttei vähittäispankkitoiminnassa. Meillä pohjoismaissa taas tuottavuus on noussut vähittäispankkitoiminnassa korkealle, kun muualla Euroopassa sen kasvu on ollut vähäistä. Siinähän rakennemuutos on ollut erittäin vaikea, mutta toisaalta jos katsotaan tänään sitä marginaalia, minkä kuluttajat maksavat lainoista, niin onhan se alimpia Euroopassa. Tähän tietysti vaikuttaa se, että talletustileillä on paljon rahaa, mutta kyllä myöskin vahva kilpailu ja voimakas tuottavuuskehitys ovat tuoneet taloudelle merkittäviä etuja.”

Olette ottanut vahvasti kantaa työn tuottavuuden kasvuvauhdin nostamiseksi. Mitä siinä pitäisi konkreettisesti tehdä? Eikö se ole helpommin sanottu kuin tehty, ainakin lyhyellä aikavälillä?

“Kun olen ollut mukana suomalaisessa keskustelussa tuottavuudesta viime kesästä lähtien, niin olen yllättynyt, että siihen liittyy hirveän paljon arvolutauksia. Tuottavuuden kasvattamisenhan usein tarkoittaa sitä, että haetaan älykkäämpiä ja innovatiivisempia tapoja järjestää työ. Minä en näe, mikä siinä voisi olla kielteistä. Totta kai se, että resurssit käytetään hyväksi, on tavattoman tärkeää. Eihän ole mitään muuta tapaa nostaa elintaso pitkällä aikavälillä. Totta kai lyhyellä aikavälillä kun työllisyysaste saadaan ylös, niin se auttaa, mutta pitkällä aikavälillä tuottavuus on kaikkein tärkein. Siksi juuri kun meillä on tämä uusi tieto- ja viestintäteknologia, jolla voidaan merkittävästi parantaa kaikkea informaation käsittelyä, antaa tavattomia mahdollisuuksia. Kyllä tämä kuitenkin on se avainjuttu.

Matti Pohjolahan (2004) on vähän liioitellutkin, ettei työllisyysasteella ole mitään merkitystä. Minä en menisi niin pitkälle, mutta sanoisin, että kun mennään pitkään aikaväliin, niin kyllä se tuottavuus on kaikkein tärkein. Tässä ei pidä antaa periksi populistiselle keskustelulle, että tällä on kielteinen arvomerkitys. En ole saanut mistään niin paljon kielteisiä sähköposteja ja kirjeitä kuin siitä, kun puhuin tuottavuudesta. Ihmiset sanovat, että se on hiostamista. Paul Romer on jossain sanonut, ettei se, että keitetään lisää soppaa, nosta elintaso, vaan pitää olla uusia reseptejä. Se oli viisaasti sanottu.”

Ehkä suomalainen työelämä on antanut jotakin aiheita tälle vastarinnalle. Kun näitä tuottavuustalkoita on harrastettu, niin työntekijät ovat nähneet sen merkinneen työtahdin kirsitymistä ja myös irtisanomisia.

“Kyllä varmaan. Sitä kannattaa miettiä, koska eihän tuottavuus voi kasvaa pitkällä aikavälillä, elleivät kaikki panosta siihen ja ellei hyödynnetä kaikkien mielikuvitusta. Kun katsotaan tuottavuuden kasvua yrityksissä, joissa on väljät työkuvat ja vähän hierarkiaa ja joissa on tilaa innovaatioille, niin siellä myöskin tuottavuus on kasvanut

kaikkein nopeimmin. Siinä varmaan kannattaa miettiä kaikilla tahoilla, mikä tässä on mennyt pieleen, kun tämä väritys on niin kielteinen.”

Lissabonin työllisyystavoite jää saavuttamatta

EU:ssa on 19 miljoonaa työtöntä. Lissabonin strategian yksi keskeisimmistä tavoitteista on EU:n työllisyysasteen nostaminen 9 prosenttiyksiköllä 70 prosenttiin vuoteen 2010 mennessä. Tästä ollaan vielä kaukana – Eurostatin mukaan työllisyysaste vanhoissa jäsenmaissa oli 64,7 % ja koko unionissa 63,2 % viime vuoden 2. neljänneksellä. Tavoite vaikuttaa melko mahdotomalta saavuttaa.

”Se on totta. Tietysti aina pitää muistaa, missä taloudellisessa ja poliittisessa vaiheessa Lissabonin päätökset tehtiin. Nehän tehtiin keskellä parasta kasvukautta, ja silloin tavoitteet isketään korkealle. Mutta kyllä tavoite on täysin relevantti edelleenkin – työllisyysaste pitää saada ylös. Tuotavuuskasvu on pitkällä tähtäimellä meidän elintasomme nousun avain, mutta totta kai kun katsotaan tällaisia ongelmia kuin esimerkiksi ikääntyminen, on tavattoman tärkeää, että suurempi osa väestöstä on työmarkkinoilla.”

Euroopan keskuspankki on johdonmukaisesti torjunut vaatimukset tukea työllisyyttä korkopolitiikallaan ja viitannut tarpeeseen tehdä ”rakenteellisia uudistuksia” Euroopan työmarkkinoilla. Mitä se oikein tarkoittaa niillä ja ovatko ne yhdenmukaisia Lissabonin strategian kanssa?

”Jos ensin puhutaan EKP:n tehtävästä ja tavoitteista, niin perussopimuksessa sanotaan, että hintavakaus on päätavoite, ja se tehtävä on asetettu itsenäiselle keskuspankille. Minusta on oikeastaan vaikea kuvitella, että olisi annettu keskuspankille tehtävää päät-

tää itsenäisesti kaikista lopullisista tavoitteista ja niiden toteuttamisesta. Jos katsotaan esimerkiksi työllisyyden hoitoa tai sitä, miten tasapaino rakennetaan, niin kyllä myöskin poliittisilla päättäjillä, jotka menevät vaaleihin ja saavat niistä mandaattinsa, täytyy olla siinä sanansa.

Toisaalta on nähtävä se, että rahapolitiikka on ollut elvyttävää. Jos katsotaan tämän päivän korkotasoa, niin eihän meillä tällaista aikaa ole ollut. Ohjauskorko on reaalisesti nollan tienoilla, ja markkinakorot ja myös pitkät korot ovat erittäin alhaalla.”

Mitä sitten tähän rakennemuutokseen tulee, niin minusta tämä on hyvä

kysymys, koska rakennemuutos on yleissana, jonka kuultuaan moni poistaa varmistimen pistoolistaan. Minusta meillä pitää edistää sellaisia rakennemuutoksia, että kilpailu lisääntyy

tuotemerkkinoilla. Se on keskeinen tekijä niin tuottavuuden kasvulle kuin innovaatioillekin. Kaikki kilpailun esteet markkinoilla ovat olleet tässä mielessä vahingollisia. Se on minusta kaikkein tärkein asia.

Totta kai sitten jos mennään työmarkkinapuolelle, joka on nyanssoidumpi asia, niin on selvää, että työmarkkinoiden on toimittava siten, että ne tukevat tuottavuuden ja talouden kasvua ja sitä kautta myös työllisyyttä. Minusta selvitys, jonka Jukka Pekkarinen ja Juhana Vartiainen (2004) tekivät, on erittäin mielenkiintoinen ja menee oikeille jäljille. On tärkeää, että jotenkin työmarkkinoilla voidaan ottaa huomioon tuottavuuden kasvu. On valitettavasti ihan silkkoja faktoja, että jos jollakin avoimen sektorin alalla palkankorotukset ylittävät tuottavuuden kasvun, niin se merkitsee työpaikkojen vähenemistä. Tämä ei ole mikään poliittinen arvolausuma, vaan se on vain tosiasia. Iso haaste tulevina vuosina on se, millä tavoin saadaan työmarkkinajärjestelmä toimimaan niin, että keskitetyillä sopimuksilla pidetään inflaatio alhaalla ja samalla otetaan huomioon ala-

kohtainen ja yritysten tuottavuuden kasvu.

Jos sitten taas ajatellaan työmarkkinoiden vapauttamista muuten, niin minun vanhassa tehtävässäni tehtiin tästä aika paljonkin selvityksiä, joista yhden aiheena oli t&k ja tuottavuus kokonaisuudessaan. Siinä asiantuntija-analyysin tulos oli, että jos tehdään jako kolmeen osaan – yksi on työmarkkinat, joilla ei ole mitään sääntelyä eikä mitään dialogia, toinen on työmarkkinat, jotka ovat erittäin säädellyt ja jäykät, ja sitten on kolmas, jossa on joustoa, hyvä dialogi ja vielä koulutus siihen liitettynä – niin kyllä tämä kolmas aina voittaa. Mutta se edellyttää, että dialogi myöskin todella toimii.”

Heijastaako tämä todella EKP:n kantaa? Onko sillä joku tarkempi näkemys näistä työmarkkinauudistuksista?

”Olemme tehneet EKP:ssa selvityksiä tästä kokonaisuudesta. Voidaan kysyä, onko missään valopilkkuja. Eräissä viime lokakuussa ilmestyneessä selvityksessä viitataan siihen, että Euroopassa vuoden sisäinen työtuntien jousto on lisääntynyt. On syntynyt työaika-pankkeja, joissa töitä tehdään silloin kun niitä on enemmän – ja silloin kun ei ole, niin vähemmän. Siis yritetään tasoittaa se vuoden sisään, ja tämä on minusta myönteinen asia. Työmarkkinoita katsotaan luonnollisesti hintavakauden näkökulmasta.”

Rahapolitiikalla oltava selkeä ja julkisuudessa perusteltu tavoite

Euroalueen kuluttajahintojen nousuvauhti on (euron käyttöönottovuotta 1999 lukuun ottamatta) joka vuosi ylittänyt EKP:n tavoitteekseen asettamat 2 prosenttia – tai kuten muotoilu nykyään kuuluu, ”alle 2 prosenttia mutta lähellä sitä”. Tässä suhteessa EKP on kriitikoiden mielestä epäonnistunut rahapolitiikassaan. Kysymys on ollut vain pro-

Erkki Liikanen korostaa Suomen Pankin oman tutkimustoiminnan ja osaamisen merkitystä, jotta sillä olisi sanottavaa ja vaikutusvaltaa EKP:ssä.

senttiyksikön kymmenyksistä, mutta tavoite on asetettu hyvin kirjaimellisesti.

“Tämä on sellainen asia, jossa EKP:n pitää olla tarkka ja johdonmukainen. Pitää tietysti muistaa, että hintavakaustavoite on asetettu keskipitkälle aikavälille. Esimerkiksi eilen me tulimme ulos lausumalla, jossa katsoimme, että nyt inflatiopaineet näyttävät hieman lieventyneen öljyn hinnan laskun kautta, ja totta kai siihen ovat myös vaikuttaneet valuuttakurssit sekä se, että palkankorotukset ovat jääneet suhteellisen maltillisiksi. Tässä täytyy kuitenkin olla valpas koko ajan. Minusta on hyvin tärkeää seurata myös hintaodotuksia ja niiden kehittymistä, ja pitää säilyttää toiminta- valmius.”

Onko sitten niin, että tässä lähihistoriassa on tapahtunut yllätyksiä...

“Meillä on ollut tämä öljyn hinnan nousu, joka on ollut ulkoinen tekijä, ja se ei ole meidän hallittavissamme. Se on ulkoinen shokki talouteen, vähän niin kuin ulkoinen vero, joka lyödään päälle eikä sitä voi olla maksamatta. Mutta jos alkaa tulla toisen kertaluokan vaikutuksia, joissa haetaan kompensatiota muualla, niin on selvää, että EKP:n on oltava tarkka ja toimittava niin, ettei sitä sallita tapahtuvan. Jos inflaatiokierre uhkaa, niin se on estettävä rahapolitiikan toimenpiteillä.”

Yhdysvaltain keskuspankki Fed lyhensi juuri johtokuntansa pöytäkirjojen julkistamisaikaa kuudesta kolmeen viikkoon kokousten jälkeen. EKP:n johtokunnan

ja neuvoston pöytäkirjat pysyvät salaisina 30 vuotta, minkä vuoksi sitä on kritisoitu liian salailusta. Yksi syy salaukseen varmaankin on, ettei haluta liialla julkisuudella luoda sellaista tilannetta, että kokouksista tulee kansallisten etujen temmellyskenttiä.

“Kyllä, ja tässähän on erilaisia traditioita eri maissa. Pitää muistaa, että kun EKP luotiin, niin siinä pantiin yhteen monta erilaista traditiota. Varsinkin Bundesbankin traditiolla oli suuri vaikutus. Se traditio, josta minä tulen,

on avoimuuden kannalla. Tässä on nyt tehty niin, että lausunto, jonka puheenjohtaja antaa aina korkokokouksen jälkeen, kuvaa sen kokouksen keskustelua ja johtopäätöksiä. Haluaisin myös sanoa, että EKP:n politiikan ymmärtämisen kannalta sen julkisuuteen antamien lausuntojen yksityiskohtainen läpikäynti on kaikkein paras tapa seurata sitä. Tämä korkokokoushan on kuukauden ensimmäinen, ja sitten toisessa kokouksessa ovat ei-monetaraiset asiat annetaan myöskin julkisuuteen. Kyllä minun nojani on avoimuuden suuntaan, mutta kun olen osa päätöksentekojärjestelmää, niin yhteisiä päätöksiä noudatetaan.

Tärkeintä on aina tilivelvollisuus. EKP:n ja rahapolitiikan uskottavuuden kannalta on erittäin tärkeää yhtäältä se, että tavoite on selvä, ja siinä me olemme ehkä selvempiä, avoimempia ja läpinäkyvämpiä kuin jotkut muut pankit, kun meillä on tämä hintavakauden tavoite, mutta tietysti myöskin EKP:n pitää aina julkisuudessa perustella rahapolitiikan toteuttamista. Tasapaino pitää olla oikea.”

Euron vahvistumista suhteessa Yhdysvaltain dollariin on viime aikoina seurattu tiiviisti. Tilapäisistä heikkenemisistä huolimatta vahvistumiselle uskotaan olevan jatkuvia paineita eritoten Yhdysvaltain vaihtotaseva- jeen takia. Toisaalta EKP:llä ei tunnetusti ole mitään valuuttakurssitavoitetta...

“Kansainvälisen talouden tasapainottomuudet, ennen kaikkea Yhdysvaltain vaihtotaseen ja julkisen talouden alijäämät lisäävät volatiliiteettia kansainvälisillä markkinoilla, ja äkilliset muutokset valuuttakurssissa aiheuttavat globaaleja kielteisiä vai-

kutuksia, koska ne heikentävät kasvunäkymiä. Sen takia jokaisen tällä kentällä pitäisi hoitaa oma tehtävänsä. Yhdysvaltain osalta tämä on selvää. Myös-

”EKP:n politiikan ymmärtämisen kannalta sen julkisuuteen antamien lausuntojen yksityiskohtainen läpikäynti on kaikkein paras tapa seurata sitä.”

kin Aasian suhteen paineet kasvavat, että millä tavoin sielläkin valuuttakursisijousto voisi kasvaa, mikä helpottaisi kansainvälisen talouden tasapainottumista.

Palataksemme myös Eurooppaan jos meillä kilpailun ulkopuolella olevat sektorit lisäävät merkittävästi tuottavuuttaan, joka pudottaa hyödykkeiden hintoja, lisää niiden kysyntää sekä luo työpaikkoja ja kasvua, niin sekin vähentäisi tätä tasapainottomuutta. Tässä on siis kaikilla osuutensa, mutta totta kai se peruskysymys on Yhdysvaltain alijäämä. Nykyinen euron vahvuus on dollarin heikkoutta.”

Suomen kilpailukyvyistä pidettävä huolta

Suomen inflaatio oli viime vuonna poikkeuksellisen matala erityisesti alkoholin hinnanalennuksen ansiosta, mutta tänä vuonna vauhdin odotetaan palaavan lähelle euroalueen keskiarvoa. Onko EKP:n ohjauskorko (nyt 2 prosenttia) tässä mielessä Suomellekin sopiva?

“Sanotaan näin, että euroalueelle hyvä on yleensä Suomellekin hyvä. Kun katsomme meidän kotimaisen taloutemme kehitystä, niin en ole kuullut, että korkotaso olisi ollut investointien ongelma. Ja kun katsotaan suhteellisen vahvaa rakennustoiminnan kehitystä, niin ei ole silläkään kentällä.”

Ja asuntomarkkinoillakaan ei vielä ole ongelmia?

“Meillähän asuntotuotanto on kasvanut aika vahvasti, ja sitäkin rahamarkkinat ovat ilman muuta tukeneet. Kysymyshän on tietysti siitä, että estetään tätä johtamasta sellaiseen hintojen nousuun, joka saattaisi lisätä epävakaisuutta. Euroopassa on tapahtunut sellaista erilaistumista, joka ei ole ihan ongelmattonta, että on maita kuten Saksa, jossa asuntojen hinnat ovat laskeneet, ja sitten on joitakin äärimmäisiä maita, jossa ne ovat erittäin korkeat. Suomi on tällä kertaa siinä keskikentällä.”

Hintakilpailukyky kuitenkin heikenee, myös vahvistuvan euron myötä ja kun Suomi käy yhä enemmän ulkokauppaa Venäjän sekä Kiinan ja muiden Aasian maiden kanssa. Tulospöytäkirjan on jo tehty vuoden 2007 syksyyn asti, joten tuposta ei ole hintakilpailukyvyyn pelastajaksi. Onko tämä nyt enemmänkin tuottavuuskysymys?

“Jos katsotaan työmarkkinaratkaisuja, niin on aina muistettava verrata meidän korotuksiamme muihin maihin. Meidän palkankorotustasomme on viimeisten parin kolmen vuoden aikana ollut jonkin verran korkeampi kuin muissa maissa. Vaikka nämä luvut ovat olleet historiallisesti meille alhaisia, niin ne ovat olleet korkeampia kuin muualla. Tässä viimeisimmässä ratkaisussa ensimmäinen vuosi menee vähän yläkanttiin, mutta toinen vuosi on sitten hillitympi. Siksi sanoisin, että tasapaino siinä on ehkä tyydyttävä.

Mitä kilpailukykyyn tulee, niin kyllä myös Euroopan sisällä kilpailukyky on tärkeä. Euroalueella ei ole näitä valuuttaturssin aiheuttamia ongelmia ollut. Siksi pitää sanoa, että me emme ole sielläkään hirveän hyvin pärjänneet. Uskon, että tuottavuuden ja innovaatioiden yhdistäminen on se välttämätön tie. Ja sitten alhainen hintakehitys. Jos me pidämme työvoimakustannusten kehityksen alhaisempana, niin kylähän se lisää samalla työvoiman kysyntää, ja se vahvistaa myös kilpailukykyä.”

Teollisuudesta voidaan kuitenkin olettaa, ettei se kauheasti lisää työpaikkoja, vaan pitkällä aikavälillä suunta on laskeva.

“Aivan niin. Meidän suomalaisten kannattaa katsoa, että kyllähän me olemme monessa pärjänneet hyvin, mutta jossakin toisessa toiset ovat pärjänneet paremmin. Kannattaa siis miettiä, mitkä ovat ne keinot, joilla pystytään luomaan uusia työmahdollisuuksia. Se on selvää, ja senhän nä-

kee tilastoistakin, että se on pk-yritysten ja palvelujen puolella erityisesti. Mutta onhan myöskin teollisuuden puolella pk-yrityksiä, jotka voivat luoda uutta työtä ja toimeentuloa.”

Tässähän on erilaisia esimerkkejä. On myöskin telakkateollisuutta, jossa melkein koko viime vuoden ajan puhuttiin hyvin huolestuneesti siitä, että se ajetaan alas, mutta nyt sitten tilanne on muuttunut vuodenvaihteessa, kun on tullut lisää tilauksia ja valoisimmat näkymät. Se on ehkä kuitenkin poikkeus, mutta uusia teollisuusaloja voi vielä syntyä.

“Kyllä, kyllä. Eikä ole varmaa, että nämä häviävät. Aina pitää katsoa, millä saadaan ar-

vonlisää ja asiakkaita otetaan paremmin huomioon ja millä saadaan tuottavuutta ylös. Joka alalta voi löytyä mahdollisuuksia pärjätä meidän olosuhteissamme. Minusta 1970-luvulla jo kuopattiin tällainen valikoiva teollisuuspolitiikka, jossa valittiin alat – toiset olivat hyviä ja toiset pahoja. Se oli väärin. Kyllä valitettavasti kuluttajat, markkinat ja yritysten kilpailuvoima tekevät sen valinnan.”

Suomen Pankin asema

Lopuksi kysyn arviotanne Suomen Pankin asemasta EKPJ:ssä. Ulkopuolisten on vaikea saada siitä mitään käsitystä mm. juuri edellä mainitun salailun takia. Tässä oli alussa puhe siitä, että Suomen Pankin pääjohtajan asema EKPJ:ssä on riippumaton. Alusta lähtien kuitenkin pidettiin tärkeänä, että SP:llä on esittää asian- tuntevia tutkimuksia, raportteja ja puheenvuoroja EKP:n suuntaan. Onko näyttänyt siltä, että tässä on onnistuttu? Näettekö itsenne nyt Suomen etujen ajajana EKPJ:ssä?

“Kyllä asema on riippumaton. Mutta minusta on hyvin tärkeää muistaa, että jos haluamme vaikutusvaltaa EKP:ssä, niin meillä täytyy olla sanot-

EKP:n ohjauskorko on nyt sopiva Suomelle.

tavaa, jonka pitää perustua omiin tutkimuksiin ja selvityksiin. Olemme SP:ssä tehneet paljon sellaista työtä, jossa on pyritty vahvistamaan asemaamme. Otan nyt muutaman esimerkin. On tehty Aino-malli, joka on dynaaminen tasapainomalli, ja se on tuonut paljon annettavaa keskusteluun. Tähän liittyy myöskin ennustamiseen liittyviä kysymyksiä, joissa olemme pyrkineet kontribuoimaan. Yksi on esimerkiksi se, pitäisikö lyhyiden korkojen markkinainformaatio ottaa mukaan ennustamiseen vai ei. Tämä on hyvin tärkeä asia. Mallityön lisäksi tutkimusohjelmassamme toinen on sitten rahoitusmarkkinakokonaisuus, jossa olemme tehneet paljon työtä. Sitten on tärkeä meidän siirtymätalouksien tutkimuksemme, jossa meille on syntynyt vuosien mittaan omaa profiilia ja arvostusta.

Kyllä nämä antavat sellaista pohjaa, joka lisää sisältöä ja sanottavaa ja sitä kautta myöskin vaikutusvaltaa. Minä olen ollut täällä vain puoli vuotta, mutta puhun nyt pitemmän aikavälin kehitystyöstä, ja minusta tuntuu, että Suomen Pankissa tehdään relevantteja asioita. Totta kai jos on sellaista tietoa ja osaamista, joka kumuloituu siinä kokonaisuudessa, niin sillä on merkitystä, mutta me emme tee rahapolitiikkaa yhdelle maalle vaan euroalueelle.”

Jos EKP:n pääjohtaja käy europarlamentissa kuultavana, niin käykö Suomen Pankin pääjohtaja eduskunnan kuultavana? Onko hän millään tavalla tilivelvollinen eduskunnalle?

“Rahapolitiikassa tietysti ei, mutta jos kutsutaan, niin varmaan menisin.”

Mutta ei juuri kutsuta, vai?

“No, vastahan tässä on oltu vähän aikaa. Onhan talousvaliokunta käynyt täällä, ja pankkivaltuustoa tapaamme joka kuukausi. Pidämme erittäin tiivistä yhteyttä. Olen nyt asettunut tähän puolen vuoden aikana ja hyvin valmis olemaan kotimaisessa keskustelussa mukana – ei nyt joka päivä, mutta silloin kun tarvetta ilmenee.”

KIRJALLISUUS

Kok, W. (2004), Facing the Challenge: The Lisbon Strategy for Growth and Employment, Report from the High Level Group chaired by Wim Kok, Luxembourg: European Communities.

Pekkarinen, J. & Vartiainen, J. (2004), Globalisaatio ja palkkaneuvottelut, teoksessa Moisala, J. & Pekkarinen, J. & Taimio, H. & Vartiainen, J., Vertaileva näkökulma Suomen työmarkkinoihin, Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 21/2004, 71–109.

Pohjola, M. (2004), Talouskasvun puolustus, *Talous & Yhteiskunta*, 32:3, 32–37.